

*Хоће ли слобода умјети да њева
Као што су сужњи њевали о њој?*
Бранко Миљковић

У част 100-годишњице
од почетка Првог свјетског рата

и

70-годишњице
ослобођења Будве и Паштровића од окупатора

Паштровски алманах I

Издавачи:

Марко Кентера и др Мирослав Лукетић

Уредници:

др Мирослав Лукетић и Марко Кентера

Дизајн корице:

Милена Митровић

Секрећар редакције:

Немања Куљача

Лекћори:

Мирјана Перовић и Светлана Ивановић

ПАШТРОВСКИ АЛМАНАХ I

Приредили:
Др Мирослав Лукетић
Марко Кентера

Свети Стефан – Петровац
2014

Ванеса Будимић Вуковић

КРАТАК ПРИКАЗ БИОДИВЕРЗИТЕТА БУЉАРИЦЕ КАО ПРИРОДНОГ РЕСУРСА

Кључне ријечи: Буљарица, флора, фауна, природни ресурс, биодиверзитет, станишта, екологија, заштита, потенцијал

САЖЕТАК:

Буљарица представља морску увалу смјештену између Петровца на сјеверозападу и Чања на југоистоку; рурално је подручје са још увијек неразвијеном инфраструктурном мрежом и нетакнутим природним окружењем; уједно је и најдужа плажа будванске ривијере (2250 м). У непосредном залеђу плаже је поплавна увала – мочвара, коју пресијецају стари дренажни канали и природне депресије. Уза залеђе се налази густ тршњак, који се наставља на поплавне ливаде и шуму. Ова шума представља једну од посљедњих, очуваних и стољетних медитеранских шума храста (*Quercus pubescens*) и јасена (*Fraxinus oxycarpa*). Брда која окружују буљаричку долину су прекривена медитеранском макијом и култивисаним маслињацима. Оволики број станишта на малом простору указује на комплексност екосистема Буљарице и њено богатство биодиверзитетом, али, у исто вријеме, упозорава на његову рањивост (Д. Савељић, 2008).

Овај рад има за циљ да допринесе подизању нивоа свијести релевантних институција и појединаца о важности очувања Буљарице као природног ресурса, и да укаже на важност постојања и правилне „употребе“ таквог природног потенцијала који се налази у нашем непосредном окружењу.

УВОД

Природа је мало гдје на тако незнатним удаљеностима пружила толико разноврсности, мозаичности и богатства као у Црној Гори. Познато је да је Црна Гора, иако заузима релативно малу површину (13 812 км²), једна од богатијих природних ризница на Балканском полуострву; а ријетке су земље у Европи, па и шире, које обилују таквим богатством и бројем природних феномена и карактера који још у довољној мјери нису проучени, а још су мање искоришћени [4].

Осим природних и еколошких услова, и историјски фактори су у значајној мјери утицали да се на овом простору сачува велико богатство живог свијета. То се нарочито односи на ледено доба, када је Црна Гора, као и већи дио Балканског полуострва, имала, за разлику од средње и сјеверне Европе, блажу климу, и представљала је уточиште – рефугијум – за бројне биљне и животињске врсте. На тај начин је сачувана аутохтона флора и фауна, а и дошло је до њиховог мијешања са живим свијетом сјеверних предјела.

Један од локалитета у Црној Гори који нарочито обилује богатством биодиверзитета јесте Буљарица; а овај рад има за циљ да пружи кратку синтезу знања о флори и фауни Буљарице, истакне значај очувања Буљарице као природног ресурса, њене заштите и валоризације.

Увала Буљарица налази се између Петровца на западу и Сутомора на југоистоку (координате: 42°11'26.62"N, 18°58'19.77"E); у залеђу се налази Паштровска гора, која ову увалу одваја од Скадарског језера. Буљарица је рурално подручје са још увијек нера-

звијеном инфраструктуром. Уједно спада у „земљишта са проблемом сопствених вода”, као земљиште веома равних и слабо дренираних терена, које је, због равног рељефа и тежег механичког састава, презасићено водом. Стога се поставља оштар проблем детаљне дренаже овог иначе веома плодног земљишта. Ова поплавна увала–мочвара се пружа иза плаже. По ободу мочваре се налази шума храста и јасена. Овдје данас постоји неколико села и запуштених кампова. Ситуација је другачија од оне од прије само неколико година, када је Буљарица била подручје са нетакнутом природом.

Буљарица је једна од најатрактивнијих увала на црногорском приморју. Истраживања спроведена прије само пар година упућивала су на то да је ова увала недовољно економски искориштена и да реална опасност пријети од тога да се цијели простор ове увале претвори у туристички комплекс те тиме униште све њене непроцијенљиве природне вриједности. На црногорском приморју нема увале већих панорамских вриједности од Буљарице. Како Савелић наводи: „Са Паштровском гором у позадини, са које се види већина црногорске обале, и хридима у мору, она заиста представља 'дивљу љепоту' Црне Горе. Чињеница да се налази у срцу обалне зоне, надомак Будве, која годишње оствари милионе ноћења туриста, и да је и даље задржала свој дјевичански изглед, никог не оставља равнодушним. Она може бити најбољи примјер паметног развоја обале, идеално компонујући туризам са заштитом природе.” Уз улцињску солану на југоистоку, Буљарица представља један од најпровјетренијих приобалних локалитета у Црној Гори, са великим бројем ведрих дана (Савелић, 2008). У просјеку, јак вјетар дува више од 110 дана, док је тмурних дана најмање на црногорском приморју, свега 70-ак. Загађење ваздуха и бука су могући од аутомобила са оближњег магистралног пута који повезује градове на обали.

С обзиром на то да не постоји литература у којој је дат цјеловит преглед биљних и животињских врста на подручју Буљарице, већ су аутори до сада обрађивали само поједине сегменте, у овом раду се наводе најзначајније и најраспрострањеније врсте флоре и фауне. У овај рад су, осим извора из литературе, уграђена знања, искуства, као и фотографије из личних истраживања аутора насталих током протеклих година.

ЗАШТИТА ПРИРОДЕ

Од укупне површине Црне Горе, 13 812км², до сада је у Црној Гори званично заштићено националним законодавством 108,716ха (свега 7.87% територије), од чега је готово 6.20% под националним парковима, док је остатак проглашен споменицима природе и предјелима посебних природних одлика. Иако је проценат заштићене територије у еколошкој држави јако низак, може се рећи да има знатно више оних подручја која захтијевају заштиту. Многа су већ препозната и биће засигурно предмет интересовања научника у будућности. Без обзира на све ово, постоји реална опасност да економски интерес за експлоатацију ових подручја буде знатно бржи од процедура за њихову заштиту (Савелић, 2008). Ово се, прије свега, односи на приобаље, у првом реду на економски и еколошки високовриједна подручја: Буљарицу, Велику плажу и Аду Бојану.

- Још 1968. године Буљарица је заштићена као предио посебних природних одлика. Овај статус добија 4ха плаже, и то као станиште ксероморфне вегетације и вегетације заслањених станишта. Тада, међутим, није било довољно података о другим сегментима флоре и фауне.

- Почетком 2006. године Буљарица добија статус Емералд станишта Бернске конвенције као јединствена, дјевичанска и биодиверзитетом богата увала на обали Јадрана.

- Године 2007. Буљарица је проглашена за подручје од међународног значаја за боравак птица (300ha), првенствено као гњездилиште, зимовалиште и одмориште на прољећној сеоби птица које преко Јадрана долазе из Африке.

- Буљарица задовољава три, од девет, критеријума Рамсар конвенције, као јединствена, ријетка и репрезентативна мочвара на источној обали Јадрана; станиште бројних врста водоземаца, гмизаваца и птица, те кључно мјесто у миграцији птица.

- С обзиром да је ово једна од најатрактивнијих локација на нашем приморју, очигледна опасност по ово подручје лежи у економски невалоризованом простору. Сви други проблеми у овој ували, па и интензиван лов зими, незнатни су у односу на трајно изгубљен простор урбанизацијом (Савељић, 2008).

СТАНИШТА

Буљарица је један од највећих еколошких комплекса на јадранској обали, јединствен због релативно нетакнуте природе и аутохтоних врста. Обалске мочваре у којима долази до мијешања слатке воде са морском, представљају једно од најрјеђих станишта на читавом Медитерану. IBA стандарди препоручују за заштиту овај простор због његове вриједности као станишта или мјеста боравка великог броја угрожених врста птица (*Phalacrocorax pygmaeus*, *Accipiter brevipes*, *Falco eleonora*, *Falco biarmicus*...).

Буљарица је значајна тачка на сеобеном коридору, што потврђује и екстремно јак ловни притисак током зиме; више врста пловки и шљукарица користи плажу за одмор током сеобе, у првом реду патке, потом шљукарице и друге. На додиру са морем формирала се плажа коју чине грубљи облаци. Плажа је ширине до тридесет метара, и у залеђу је уздигнут природни насип настао активним радом таласа. Мочвара у залеђу се налази у нивоу мора. Постоје дренажни канали у којима се задржава вода; такође и природне депресије које формирају сплет плитких језераца. У непосредном залеђу плаже налази се густ тршњак, који се наставља на поплавне ливаде и шуме аутохтоног храста, мочварног јасена, бријеста и маслина. Брда која окружују долину су прекривена медитеранском макијом, као и култивисаним маслињацима. Оволики број станишта на малом простору говори о комплексности екосистема Буљарице, али, нажалост, и о његовој рањивости (Савељић, 2008).

ФЛОРА

Број врста васкуларне флоре приморја заправо је тешко установити. С једне стране, за такав податак неопходан је атлас распрострањености свих врста и подврста и, са друге – јасно одређен простор. И једно и друго је тешко испунити. На основу досадашњих флористичких података се може констатовати да је најбоље проучена васкуларна флора, док је флора алги, гљива и маховина позната у далеко мањој мјери. А за флору лишјајева се чак може рећи да је практично непозната. Ј. Рохлена (1942) у „*Conspectus flore montenegrinae*” наводи 2623 врсте и 194 подврсте, а у новије вријеме В. Пулевић допуњује преглед који је дао Рохлена са преко 400 нових врста. Према овим наводима – за Црну Гору се може извести број од преко 3000 биљних врста (васкуларне флоре), што је изванредно велики број када се узме у обзир релативно мала површина Црне Горе, а то је отприлике приближно половина флоре коју има цијело Балканско полуострво, или пак 2/3 флоре Апенинског полуострва. Данас, флора Балканског полуострва се процјењује на скоро 8000 таксона у рангу врста и подврста. Васкуларна флора Црне Горе данас је процијењена на 3136 врста и подврста (Стевановић et al. 1999) што

чини нешто више од 40% укупне флоре Балканског полуострва. Присуство различитих животних форми биљака и изукрштаност и мозаичност разноврсних флорних елемената су резултат специфичног географског положаја који Црна Гора заузима, као и веома сложених природних, еколошких и историјских фактора на овом подручју. У флори Црне Горе налази се велики број реликтних, ендемичних, ријетких, проријеђених, љековитих, медоносних, ароматичних, декоративних, угрожених, заштићених, као и на други начин значајних и економски корисних биљних врста[4]. Према подацима које даје В. Пулевић (1982), у Црној Гори се налази 165 врста чији је *locus classicus* на подручју Црне Горе, а овом броју треба додати и преко 400 облика које имају ранг ниже систематске категорије. Црна Гора се од сусједних области не разликује само по великом броју представника флоре, већ и по високом степену заступљености ендемичних биљака, па чак и сопствених ендемита, као и по разноврсној и различитој процентуалној заступљености појединих флорних елемената, од којих су најчешћи средњоевропски, илирски, алпски, средоземни и др. Интересантан је и податак да је васкуларна флора Црне Горе међу првима у Европи са највећим бројем врста по јединици површине (Стевановић et al. 1999).

ФЛОРА И ВЕГЕТАЦИЈА БУЉАРИЦЕ

Вегетација у Буљарици је бујна, дијелом потпуно очувана, почевши од ксероморфне вегетације и вегетације заслањених станишта на самој ивици шљунковите плаже. Иза плаже пружа се појас трске (*Phragmites australis*), у оквиру којег се налазе језерца стално пуна воде. Трску смјењује појас влажних шума јасена (*Fraxinus oxycarpa*), дуба (*Quercus pubescens*) и врба (*Salix sp*), док су пашњаци и шуме испресијецани каналима. Мочварни екосистем, на већој висини, замјењују суви пашњаци иза којих су неразвијена села. Изнад насељених простора је камени терен са медитеранском макијом. Пашњаци су запуштени и не косе се редовно, а по ободу су обрасли грабовима (*Carpinus orientalis*), драчом (*Paliurus spina-christy*), затим жуквом (*Spartium junceum*) и другом медитеранском вегетацијом (Савељић, 2008).

НАЈЧЕШЋЕ ВРСТЕ

<i>Acorus calamus L.</i> (Acoraceae)	<i>Arctium sp.</i> (Asteraceae)
<i>Adiantum capillus – veneris L.</i> (Pteridaceae)	<i>Arum italicum Mill.</i> (Araceae)
<i>Aegilops neglecta Req. Ex Bertol.</i> (Poaceae)	<i>Arundo donax L.</i> (Poaceae)
<i>Aesculus hippocastanum L.</i> (Sapindaceae)	<i>Asparagus acutifolius L.</i> (Liliaceae)
<i>Aethionema saxatile(L.)R.Br.</i> (Brassicaceae)	<i>Asphodelus albus Wild.</i> (Liliaceae)
<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) <i>Swingle</i> (Simaroubaceae)	<i>Asphodelus aestivus Brot.</i> (Liliaceae)
<i>Ajuga chamaepitys(L.)Schreber</i> (Lamiaceae)	<i>Asphodelus fistulosus L.</i> (Liliaceae)
<i>Allium sphaerocephalon L.</i> (Liliaceae)	<i>Asphodeline lutea(L.)Reichenb.</i> (Liliaceae)
<i>Alyssoides utriculata(L.)Medik.</i> (Brassicaceae)	<i>Agrimonia eupatoria L.</i> (Rosaceae)
<i>Anagallis arvensis L.</i> (Primulaceae)	<i>Alliaria petiolata(M.Bieb.)Cavara&Grande</i> (Brassicaceae)
<i>Anemone hortensis L.</i> (Ranunculaceae)	<i>Allium subhirsutum L.</i> (Liliaceae)
<i>Anthyllis barba – jovis L.</i> (Fabaceae)	<i>Althea officinalis L.</i> (Malvaceae)
<i>Antirrhinum majus L.</i> (Scrophulariaceae)	<i>Aurinia sinuata(L.)Griseb.</i> (Brassicaceae)
<i>Arbutus unedo L.</i> (Ericaceae)	<i>Avena sterilis L.</i> (Poaceae)
<i>Aristolochia clematitis L.</i> (Aristolochiaceae)	<i>Beta vulgaris L.subsp.maritima(L.)Arcang.</i>
<i>Artemisia absinthium L.</i> (Asteraceae)	<i>Berteroa incana(L.)DC.</i> (Brassicaceae)

- Bituminaria bituminosa* (L.) Stirton.
 (Fabaceae)
Briza maxima L. (Poaceae)
Bromus racemosus L. (Poaceae)
Brunias erucago L. (Brassicaceae)
Bupleurum veronense Turra (Apiaceae)
Cakile maritima Scop. (Brassicaceae)
Calendula arvensis L. (Asteraceae)
Calicotome infesta (Presl.) Guss. (Fabaceae)
Campanula lingulata Waldst. et Kit.
 (Campanulaceae)
Campanula pyramidalis L. (Campanulaceae)
Capsella bursa – pastoris (L.) Medik.
 (Brassicaceae)
Capsella rubella Reut. (Brassicaceae)
Cephalaria leucantha (L.) Roem. et Schult.
Carlina corymbosa L. (Asteraceae)
Carpinus orientalis Mill. (Betulaceae)
Celtis australis L. (Ulmaceae)
Centaurea glaberrima Tausch. (Asteraceae)
Centaurea jacea L. (Asteraceae)
Centaurium erythraea Rafn. (Gentianaceae)
Centaurium ruber (L.) DC. (Valerianaceae)
Chaerophyllum coloratum L. (Apiaceae)
Cheilanthes acrostica (Balb.) Tod
Cichorium intybus L. (Asteraceae)
Cistus incanus L. (Cistaceae)
Cistus monspeliensis L. (Cistaceae)
Cistus salvifolius L. (Cistaceae)
Clematis flammula L. (Ranunculaceae)
Colutea arborescens L. (Fabaceae)
Convallaria majalis L. (Ruscaceae)
Coronilla emeroides Boiss. &
 Spruner (Fabaceae)
Coronilla varia L. (Fabaceae)
Ceterach officinarum L. (Aspleniaceae)
Chelidonium majus L. (Papaveraceae)
Crithmum maritimum L. (Apiaceae)
Crocus biflorus Mill. (Iridaceae)
Crupina crupinastrum (Moris.) Vis.
 (Asteraceae)
Centaurium erythraea L. (Gentianaceae)
Cupressus sempervirens L. (Cupressaceae)
Cyclamen repandum Sibth. et Sm.
 (Primulaceae)
Cymbalaria muralis P. Gaertn., B. Mey. et Scherb.
 (Scrophulariaceae)
- Cynodon dactylon* (L.) Pers. (Poaceae)
Cynoglossum officinale L. (Boraginaceae)
Cynosurus echinatus L. (Poaceae)
Dactylus glomerata L. subsp. *hispanica* (Roth.)
 Nyman (Poaceae)
Daucus carota L. (Apiaceae)
Diplotaxis tenuifolia (L.) DC. (Brassicaceae)
Dittrichia viscosa (L.) Greuter (Asteraceae)
Dorycnium hirsutum (L.) Ser. (Fabaceae)
Ecballium elaterium (L.) A. Rich.
 (Cucurbitaceae)
Echium italicum L. (Boraginaceae)
Elymus pycnanthus (Godr.) Melderis. (Poaceae)
Ephedra campylopoda L. (Ephedraceae)
Erica arborea L. (Ericaceae)
Erodium cicutarium (L.) L'Her. (Geraniaceae)
Equisetum sp. (Equisetaceae)
Euphorbia dendroides L. (Euphorbiaceae)
Euphorbia wulfenii L. (Euphorbiaceae)
Euphorbia spinosa L. (Euphorbiaceae)
Ficus carica L. (Moraceae)
Foeniculum vulgare (L.) Mill. (Apiaceae)
Frangula rupestris (Scop.) Schur.
 (Rhamnaceae)
Fraxinus ornus L. (Oleaceae)
Fumana ericoides (Cav.) Gand. (Cistaceae)
Genista sericea Wulfen (Fabaceae)
Gladiolus illyricus W.D.J. Koch. (Iridaceae)
Glaucium flavum Crantz. (Papaveraceae)
Helianthus tuberosus L. (Asteraceae)
Heliotropium europaeum L. (Boraginaceae)
Hermodactylus tuberosus Mill. Salisb.
 (Iridaceae)
Hippocrepis comosa L. (Fabaceae)
Hordeum murinum L. subsp. *leporinum* (Link)
 Arcang. (Poaceae)
Hypericum perforatum L. (Hypericaceae)
Helichrysum italicum L. (Roth) G.
 Don (Asteraceae)
Helichrysum arenarium (L.) Moench
 (Asteraceae)
Inula verbascifolia (Willd.) Hausskn.
 (Asteraceae)
Iris pseudopallida Trinajstić (Iridaceae)
Juniperus oxycedrus L. (Cupressaceae)
Juniperus phoenicea L. (Cupressaceae)
Lactuca viminea (L.) J. et C. Presl. (Asteraceae)

- Lagurus ovatus* L.(Poaceae)
Lamium amplexicaule L.(Lamiaceae)
Lathyrus aphaca L.(Fabaceae)
Lathyrus cicera L.(Fabaceae)
Lavatera arborea L.(Malvaceae)
Laurus nobilis L. (Lauraceae)
Leontodon tuberosus L.(Cichoriaceae)
Lepidium graminifolium L.(Brassicaceae)
Linaria vulgaris L.(Scrophulariaceae)
Lonicera implexa Aiton.(Caprifoliaceae)
Lythrum salicaria L.(Lythraceae)
Medicago disciformis DC.(Fabaceae)
Melissa officinalis L.(Lamiaceae)
Mercurialis annua L.(Euphorbiaceae)
Marrubium vulgare L. (Lamiaceae)
Matricaria chamomilla L. (Asteraceae)
Mentha piperita L. (Lamiaceae)
Muscari comosum L.(Liliaceae)
Muscari neglectum Guss.ex Ten.(Liliaceae)
Myrtus communis L. (Myrtaceae)
Narcissus tazeta L.(Amaryllidaceae)
Nasturtium officinale W.T.Aiton
 (Brassicaceae)
Nerium oleander L.(Apocynaceae)
Nigella damascena L.(Ranunculaceae)
Nigella sativa L. (Ranunculaceae)
Olea europaea L.(Oleaceae)
Onosma echioides L.(Boraginaceae)
Origanum heracleoticum L.(Lamiaceae)
Ornithogalum pyramidale L.(Liliaceae)
Ononis reclinata L.(Fabaceae)
Ononis spinosa L.(Fabaceae)
Pallenis spinosa(L.)Cass.(Asteraceae)
Paliurus spina-christi Mill.(Rhamnaceae)
Papaver rhoeas L.(Papaveraceae)
Parietaria judaica L.(Urticaceae)
Periploca graeca L.(Asclepidiaceae)
Phragmites australis(Cav.)Trin.ex Steud.
 (Poaceae)
Physalis alkekengi L.(Solanaceae)
Phillyrea latifolia L.(Oleaceae)
Pinus halepensis Mill.(Pinaceae)
Pistacia lentiscus L.(Anacardiaceae)
Pistacia terebinthus L.(Anacardiaceae)
Plantago holosteam Scop.(Plantaginaceae)
Polypodium cambricum L.(Polypodiaceae)
Portulaca oleracea L.(Portulacaceae)
Primula vulgaris Huds.(Primulaceae)
Quercus ilex L.(Fagaceae)
Quercus pubescens Willd.(Fagaceae)
Rhamnus alaternus L.(Rhamnaceae)
Rosmarinus officinalis L.(Lamiaceae)
Rosa canina L.(Rosaceae)
Rubia peregrina L.(Rubiaceae)
Rubus fruticosus L.(Rosaceae)
Ruscus aculeatus L.(Liliaceae)
Ruta graveolens L.(Rutaceae)
Salvia officinalis L.(Lamiaceae)
Satureja montana L.(Lamiaceae)
Sambucus nigra L.(Adoxaceae)
Scandix pecten – veneris L.(Apiaceae)
Schoenus nigricans L.(Cyperaceae)
Scirpus maritimus L.(Cyperaceae)
Scolymus hispanicus L.(Cichoriaceae)
Scorpiurus muricatus L.(Fabaceae)
Scorzonera villosa Scop.(Cichoriaceae)
Sedum acre L.(Crassulaceae)
Setaria viridis(L.)Beauv.(Poaceae)
Sisymbrium officinale(L.)Scop.(Brassicaceae)
Smilax aspera L.(Liliaceae)
Spartium junceum L.(Fabaceae)
Spirea media L.(Rosaceae)
Symphytum officinale L.(Boraginaceae)
Tamarix gallica L.(Tamaricaceae)
Tanacetum cinerariifolium(Trevir.)Sch.Bip.
 (Asteraceae)
Taraxacum officinale F.H.Wigg.(Asteraceae)
Teucrium chamaedrys L.(Lamiaceae)
Teucrium polium L.(Lamiaceae)
Thymus longicaulis C.Presl.(Lamiaceae)
Tilia cordata Mill. i *Tilia platyphyllos* Scop.
 (Malvaceae)
Tordylium apulum L.(Apiaceae)
Tragopogon porrifolius L.(Cichoriaceae)
Trifolium stellatum L.(Fabaceae)
Trochocephalus graminifolius L.
 (Dipsacaceae)
Tropaeolum majus L.(Tropaeolaceae)
Umbilicus horizontalis(Guss.)DC.
 (Crassulaceae)
Viburnum tinus L.(Caprifoliaceae)
Vicia villosa Roth.(Fabaceae)
Vitex agnus castus L.(Lamiaceae)
Viscum album L.(Santalaceae)

Verbascum phlomoides L.(Scrophulariaceae)
Verbascum sinuatum L.(Scrophulariaceae)
Xanthium strumarium L.subsp.
italicum(Moretti)D.Love.(Asteraceae)

Породица Orchidaceae:

Род Anacamptis

Sp. Anacamptis pyramidalis(L.)Rich

Род Cephalanthera:

Sp. Cephalanthera longifolia(L.)Fritsch
Sp. Cephalanthera rubra(L.)Rich
Sp. Cephalanthera damasonium(Mill.)Druce

Род Dactylorhiza:

Sp. Dactylorhiza incarnata(L.)Soo
Sp. Dactylorhiza majalis(Rchb.)P.F.Hunt et
 Summerh

Род Epipactis:

Sp. Epipactis helleborine(L.)Crantz

Род Gymnadenia

Sp. Gymnadenia odoratissima(L.)Rich

Род Himantoglossum

Sp. Himantoglossum adriaticum H. Baumann
Sp. Himantoglossum hircinum(L.)Spreng

Род Limodorum:

Sp. Limodorum abortivum(L.)Sw

Род Listera

Sp. Listera ovata(L.)R

Род Neottia:

Sp. Neottia nidus - avis(L)Rich

Род Ophrys:

Sp. Ophrys scolopax L.

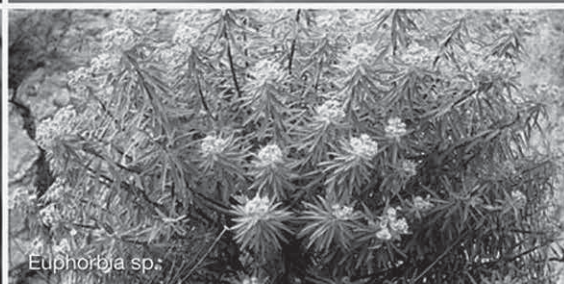
Spiranthes spirallis

Orchis sp.

NVO Društvo za razvoj ekologije

Euphorbia sp.

Orchis sp.

Glaucium flavum

Sp. Ophrys apifera Huds.
Sp. Ophrys fusca L.
Sp. Ophrys sphegodes Mill.
Sp. Ophrys illyrica L.
Sp. Ophrys biscutella L.

Ред *Orchis*:

Sp. Orchis pallens L.
Sp. Orchis papilionacea L.
Sp. Orchis provincialis Balb.

Sp. Orchis purpurea Huds
Sp. Orchis simia Lam.
Sp. Orchis tridentata Scop.

Род *Serapias*:

Sp. Serapias vomeracea Briq.
Sp. Serapias lingua L.

Род *Spiranthes*:

Sp. Spiranthes spiralis
Sp. Spiranthes aestivalis(Poir.)Rich.

ФАУНА БУЉАРИЦЕ

Нетакнута природа Буљарице, отворене ливаде, очувана поплавна шума, канали и тршћаци који су под водом идеална су станишта за водоземце и гмизавце (Д. Савелић, 2008). Дио биодиверзитета чине: гаталинка (*Hyla arborea*), ливадска жаба (*Rana temporaria*), шумска корњача (*Testudo hermanni*), водене корњаче (*Emus orbicularis* i *Mauremys caspica*), пругаста бјелушка (*Natrix natrix*).

Natrix natrix

Hyla arborea

Falco eleonorae

Alcedo atthis

У каналима гдје вода није брза (Д.Савелић, 2008) има значајних популација мрмољка (*Triturus vulgaris*). Претпоставља се да их на источној обали Јадрана нема у већем броју и у чистијој води.

За водена станишта везан је развојни циклус вилиних коњица (*Odonata*). У води полажу јаја и имају метаморфозе до стадијума адулта, када напуштају водену средину. Поред значаја у ланцима исхране, регулишу и бројно стање осталих група инсеката којима се хране. На подручју Црне Горе регистроване су 62 врсте вилиних коњица, од тога је у Буљарици, Тиватским солилима и Улцињској солани регистрована за сада 21 врст (Д. Савелић, 2008). Ограничавајући фактори за диверзитет врста ове групе инсеката на наведеним стаништима чине слана и бочатна вода, јаке струје или неправилни временски циклуси плављења површина. Најчешће врсте су: *Aeshna affinis*, *Orthetrum cancellatum* и *Platienemis pennipes*.

Мочваре са бочатном водом у Буљарици идеална су станишта инсеката, водоземаца и гмизаваца, као и вегетације која представља прехранбenu базу за птице. У зимским периодима, када је већи дио увале под водом, Буљарица је станиште за исхрану и одмор фендака (*Phalacrocorax pygmeus*), сиве, велике и мале, бијеле чапље (*Ardea cinerea*), (*Casmerodius albus*), (*Egretta garzetta*), као и осталих врста птица везаних за воду. У току љетних мјесеци у Буљарици гнијезди краткопрсти кобац (*Accipiter brevipes*), док на морским хридима има морског сокола (*Falco eleonora*).

У мочвари, у тршћацима, гнијезди трстењак (*Acrocephalus arundinaceus*), у рупама у обалама ријечица и ријека водомар (*Alcedo atthis*), а у поплавним шумама средњи дјетлић (*Dendrocopos medius*) и његов сродник *Denrocopos syriacus*. У околини гнијезди бргљез (*Sitta neumayeri*) и медитеранска сјеница (*Parus lugubris*). Буљарица је значајна тачка на сеобеном коридору, то, нажалост, потврђује и јак ловни притисак током зиме; наиме, више врста пловки и шљукарица је користе за одмор током сеобе. У првом реду су то патке звиждарке (*Anas penelope*) које су средње величине, мање од патке глуваре, код мужјака је карактеристична жута пруга на челу. Гнијезди на тлу, једно легло обично има 7 – 10 јаја. Храни се претежно биљном храном, често ноћу „пасе“ по ливадама; ластарка (*Anas acuta*) је величине патке глуваре, а мужјак је са карактеристичним шилјастим репом; ова врста је у Буљарици наравно зимовалица, али је чешћа за вријеме прољећне сеобе. Гнијезди се на тлу, једно гнијездо најчешће има 7 – 11 јаја. Храни се кљуцањем на копну или дубљењем у води; крца (*Anas crecca*); мартовка или мала патка (*Anas querquedula*) је упола мања од глуваре, мужјак је са израженом бијелом пругом изнад очију; гњездарица је мочварних дјелова и бројна је за вријеме прољећне сеобе у Буљарици [2]. Гнијезди на тлу, једно легло најчешће има 6-14 јаја; патка кашикара (*Anas cyreata*) је средње величине, мања од патке глуваре и са огромним лоптастим кљуном. Овдје се појављује за вријеме сеобе и зимовања на већим континенталним и обалним воденим површинама. Последњих година све мање представника ове врсте посјећује Буљарицу за вријеме својих сеоба. Гнијезди на тлу, једно легло са 8-12 јаја; затим шљукарице: црвеногрла спрутка (*Calidris feruginea*), средња царска шљука (*Numenius phaeopus*) и друге.

Gallinula chloropus је мала птица зелено-црвеног перја са јаркоцрвеном и жутом бојом на кљуну и гнијезди се у трсци или у жбуњу. По Савелићу [1], у Буљарици гнијезди двадесетак парова ове врсте. Округласта водена кокица је бројна гњездарица у Црној Гори; данас своје младе на језерцима Буљарице подиже свега неколико парова ове врсте.

НАЈЧЕШЋЕ ВРСТЕ ПТИЦА

A

- Accipiter brevipes* Severtzov (fam. Accipitridae)
Accipiter gentilis L. (fam. Accipitridae)
Accipiter nisus L. (fam. Accipitridae)
Acrocephalus arundinaceus L. (fam. Acrocephalidae)
Acrocephalus scirpaceus Hermann (fam. Acrocephalidae)
Actitis hypoleucos L. (fam. Scolopacidae)
Alauda arvensis L. (fam. Alaudidae)
Alcedo atthis L. (fam. Alcedinidae)
Anas acuta L. (fam. Anatidae)
Anas clypeata L. (fam. Anatidae)
Anas crecca L. (fam. Anatidae)
Anas penelope L. (fam. Anatidae)
Anas platyrhynchos L. (fam. Anatidae)
Anas querquedula L. (fam. Anatidae)
Alectoris graeca Meisner (fam. Phasianidae)
Aquila chrysaetos L. (fam. Accipitridae)
Ardea cinerea L. (fam. Ardeidae)
Athene noctua Scopoli (fam. Strigidae)
Aythya ferina L. (fam. Anatidae)

B

- Bubo bubo* L. (fam. Strigidae)

C

- Calidris alpina* L. (fam. Scolopacidae)
Calidris ferruginea Pontoppidan (fam. Scolopacidae)
Charadrius dubius Scopoli. (fam. Charadriidae)
Coccothraustes coccothraustes L. (fam. Fringillidae)
Coturnix coturnix L. (fam. Phasianidae)
Coracias garrulus L. (fam. Coraciidae)
Corvus cornix L. (fam. Corvidae)
Corvus frugilegus L. (fam. Corvidae)
Corvus monedula L. (fam. Corvidae)
Cuculus canorus L. (fam. Cuculidae)
Cyanistes caeruleus L. (fam. Paridae)

D

- Dendrocopos major* L. (fam. Picidae)
Dendrocopos medius L. (fam. Picidae)
Dendrocopos syriacus Hemprich & Ehrenberg (fam. Picidae)

E

- Egretta alba* L. (fam. Ardeidae)
Egretta garzetta L. (fam. Ardeidae)
Emberiza cirulus L. (fam. Emberizidae)
Emberiza schoeniclus L. (fam. Emberizidae)
Erithacus rubecula L. (fam. Muscicapidae)

F

- Falco eleonora* Gene (fam. Falconidae)
Fringilla coelebs L. (fam. Fringillidae)
Fulica atra L. (fam. Rallidae)

G

- Gallinula chloropus* L. (fam. Rallidae)
Gavia arctica L. (fam. Gaviidae)

H

- Hippolais olivetorum* Strickland (fam. Acrocephalidae)
Hirundo rustica L. (fam. Hirundinidae)

L

- Lanius collurio* L. (fam. Laniidae)
Larus canus L. (fam. Laridae)
Larus michahellis Naumann (fam. Laridae)

M

- Monticola solitarius* L. (fam. Muscicapidae)
Motacilla alba L. (fam. Motacillidae)

N

- Numenius arquata* L. (fam. Scolopacidae)
Numenius phaeopus L. (fam. Scolopacidae)

O

- Oenanthe hispanica* L. (fam. Muscicapidae)
Otus scops L. (fam. Strigidae)

P

- Parus lugubris* Temminck (fam. Paridae)
Parus major L. (fam. Paridae)
Passer domesticus L. (fam. Passeridae)
Passer montanus L. (fam. Passeridae)
Perdix perdix L. (fam. Phasianidae)
Phalacrocorax pygmeus Pallas (fam. Phalacrocoracidae)
Phoenicurus ochruros S. G. Gmelin (fam. Muscicapidae)
Pica pica L. (fam. Corvidae)
Prunella modularis L. (fam. Prunellidae)
Pyrrhula pyrrhula L. (fam. Fringillidae)

R
Riparia riparia L. (fam. Hirundinidae)

S
Sitta europaea L. (fam. Sittidae)
Streptopelia decaocto Frivaldszky (fam. Columbidae)

Sturnus vulgaris L. (fam. Sturnidae)
Sylvia borin Boddaert (fam. Sylviidae)

T
Tachybaptus ruficollis Pallas (fam. Podicipedidae)

Troglodytes troglodytes L. (fam. Troglodytidae)

Turdus merula L. (fam. Turdidae)
Turdus philomelos Brehm. (fam. Turdidae)
Turdus pilaris L. (fam. Turdidae)
Turdus viscivorus L. (fam. Turdidae)

U
Upupa epops L. (fam. Upupidae)

V
Vanellus vanellus L. (fam. Charadriidae)

Од осталих животиња честе су: шакал (*Canis aureus* L.), дивља свиња (*Sus scrofa* L.), зец (*Lepus europaeus* Pallas) и јазавац (*Meles meles* L.).

ЗАКЉУЧАК

Природни потенцијал биљног и животињског свијета на подручју Буљарице је од изузетне важности, имајући у виду бројна и разнолика станишта богата биодиверзитетом и аутохтоним, ендемским, заштићеним, ријетким, угроженим и миграционим врстама. Неопходан је озбиљан стручни и научни ангажман како би се ова тема проучила и презентовала јавности на начин који она по свом значају заслужује. Посебну пажњу треба посветити заштити овог подручја од пријетеће урбанизације и девастације.

Суштинска валоризација биодиверзитета Буљарице може се остварити само под условом да се стручно и научно испита и проучи, заштити, унапређује и рационално валоризује у функцији еколошког одрживог развоја и у интересу садашњих и будућих генерација.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Савељић, Д., Визи, О., Дубак, Н.: Птице Црне Горе и њихова значајна станишта
- [2] Рошајски, Ј.: Птице Србије
- [3] Beeby, A., Brennan, A.: Ecological principles and environmental issues
- [4] Претпоставке и потенцијали реализације идеје „Еколошка држава Црна Гора”
- [5] Rochlena, J., Conspectus flore montenegrinae

ABSTRACT:

Buljarica is a cove located between Petrovac in the northwest and Sutomore in the southeast; it is a rural area with an underdeveloped infrastructure network and well preserved natural environment; it is also the longest beach on the Riviera (2250 m). In the hinterland of the beach there is a flooded cove – wetland, crossed by the old drainage channels and natural depression. In the background there are thick reeds that continue all the way to the flooded meadows on the wood. This forest is one of the last surviving ancient Mediterranean forests of oak trees (*Quercus pubescens*) and ash trees (*Fraxinus oxycarpa*). The hills that surround the valley of Buljarica are covered with Mediterranean maquis and cultivated olive trees. Such a large number of habitats in a small area indicate the complexity of ecosystems of Buljarica and its richness in biodiversity, but, at the same time, it draws attention to its vulnerability.

This paper aims to contribute to raising awareness of relevant institutions and individuals about the importance of preserving Buljarica as a natural resource, and to point out the importance of the existence and proper 'use' of such natural potential that lies in our proximity.

ПАШТРОВСКИ АЛМАНАХ I

За издавача:
МАРКО КЕНТЕРА

Лекџори:
СВЕТЛАНА ИВАНОВИЋ И МИРЈАНА ПЕРОВИЋ

Прелом и комјуџерска обрада:
МИЈО МАРЈАНОВИЋ

Шџамџа:
ТОПАЛОВИЋ, ВАЉЕВО

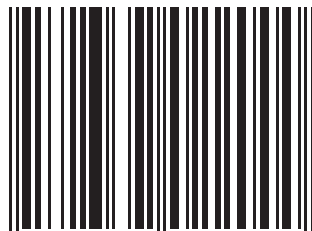
Тираж:
400

Година
2014.

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISSN 2337-022X = Paštrovski almanah
COBISS.CG-ID 25977360

ISSN 2337-022X

9 772337 022000 >